

En record de Ramon Ferran Pagès (1927-2015)

Rosa M. Ricomà Vallhonrat

Acadèmica corresponent per Tarragona. rricoma@dipta.cat

L'artista Ramon Ferran Pagès va néixer a Reus el 14 d'agost del 1927, fou el gran de tres germans, un noi i dues noies. Nascut al si d'una família humil, de classe treballadora –el pare, Ramon Ferran Munter, era minaire de professió–, el noi va desenvolupar prematurament dots creatius a través dels seus jocs infantils: realitzava titelles, organitzava representacions teatrals o construïa i pintava enormes caps de cartró, similars als “nanos” de la nostra tradició popular que anomenava «miracielos».

Aquestes capacitats no van passar desapercibudes a la seva mare, Carme Pagès Cros, i el Ramon, a més de rebre l'educació habitual de l'època, amb tretze anys va entrar com a aprenent al taller de l'escultor reusenc Pau Figueras i un any després, en morir aquest, al de Modest Gené. Al mateix temps rebia classes a l'Escola del Treball, on tenia com a professor Josep Ferrer Revascall, i al Centre de Lectura de Reus. La intensitat d'aquests anys d'aprenentatge es complementava amb la pràctica de la pintura en un primer estudi que compartia amb joves artistes com Juli Garola i Josep Aguiló, i a l'aire lliure.

A poc a poc va anar creixent dins seu un neguit que el portà a cercar noves formes d'expressió d'una forma autodidacta davant la impossibilitat de trobar exemples per a les seves necessitats. Aviat comprèn que la seva trajectòria ha de passar per l'Escola de Belles Arts de Sant Jordi a Barcelona, i això serà possible l'any 1950, un cop complet el deure del Servei Militar.

Gràcies al seu treball i amb el suport de les beques rebudes per part de la Diputació de Tarragona (1952) i l'Ajuntament i la Diputació de Barcelona (1954), i el treball complementari que realitza com a guixaire i picapedrer, Ramon Ferran es llicencià en escultura i gravat. Els seus professors – Frederic Marès, Ignasi Montagut, Vila Arrufat, Labarta, Enric Monjo, entre d'altres– el van apropar a una nova dimensió de l'art; en paraules de Ramon Ferran, li van fer conèixer la cara més polièdrica de les arts plàstiques.

Malgrat que el seu ingrés a Belles Arts va ser com a escultor, el mestratge de Vila Arrufat va fer créixer en ell la febre del gravador, que mantingué encesa fins al final dels seus dies, sempre cercant nous camins creatius.

Un cop finalitzada l'etapa de formació, el món de la professionalització s'obre al seu davant i, tot i que realitza alguns encàrrecs a l'entorn de Barcelona, retorna a la ciutat de Reus, des d'on desenvoluparà tota la seva trajectòria artística.

I és d'aquesta ciutat d'on rep, l'any 1957, un dels encàrrecs que desenvolupa amb més estimació, sigui per la vinculació amb la ciutat on va néixer, sigui pel record d'aquells «miracielos» que feia en la seva infantesa. Es tracta de la parella de gegants de Reus coneguts com “els japonesos”, en els quals Ramon Ferran va traslladar, a més del seu sentit artístic, el seu sentiment ciutadà.

La incorporació, aquell mateix any, a l'equip d'escultors de la Real Fàbrica de Moneda y Timbre a Madrid, de la mà de Fernando Gimeno, el portà a desenvolupar una faceta artística que li donaria un gran reconeixement, la medallística. Un dels trets que caracteritzen el baix relleu de la medalla és la seva alta capacitat narrativa, i la simbologia esdevé el seu llenguatge; en aquest sentit, Ramon Ferran destaca per la capacitat de síntesi i el llenguatge simbòlic que utilitza en aquesta disciplina. La seva

dedicació a la medallística es va incrementar quan problemes físics limitaren el maneig d'objectes de pes i, en conseqüència, l'escultura.

Sota l'aixopluc de la Real Fábrica participa en diverses exposicions internacionals, com l'Exposició Iberoamericana de Numismática y Medallística, on rep la Medalla de Plata, el 1958.

Ramon Ferran va pertànyer a diversos grups artístics, com l'ARA (Artistes Reusencs Actuals), creat el 1960, amb la voluntat d'unir energies per navegar contracorrent i cercar plantejaments contemporanis, i el 1970 forma part del Grup 7, integrat per professors de l'Escola Taller d'Art de Tarragona i altres artistes de la ciutat.

Tot i això, el treball personal és el més important i, per a ell, la recerca és bàsica tant en l'experimentació de nous materials i sistemes d'estampació com en els codis simbòlics que identificaran la seva obra.

En l'aspecte formal, podem dir que hi ha dos grans temes en l'obra de Ramon Ferran: la figura humana i la ciutat. La figura humana és per a ell un símbol, una síntesi del món i tant en escultura com en gravat, els seus cossos tindran una forma plena, tocats d'un cert arcaisme, tot cercant la forma essencial, la intemporalitat.

Pel que fa a la ciutat, ens la presenta des d'una visió externa, formada per un aparent caos de línies i volums entrecreuats que s'ordenen i harmonitzen quan en prenem distància. No es tracta de la representació d'una ciutat concreta, sinó del símbol d'una urbs oberta, participativa, justa i lliure.

En la recerca d'aquesta ciutat ideal, Ramon Ferran donarà un pas més, l'any 1979, quan és elegit regidor de l'Ajuntament de Reus pel PSUC, assumint les responsabilitats en Cultura, càrrec que ocupa fins al 1983. És en aquesta època que aconsegueix la creació de l'Escola Taller d'Art de la Diputació de Tarragona a Reus, de la qual és director durant el curs inicial (1979-1980).

La difusió de la seva obra havia aconseguit un fort impuls en la dècada dels setanta gràcies a les diverses exposicions individuals i col·lectives que realitza a Catalunya i en diverses ciutats europees, però la seva etapa com a regidor de Cultura li suposa una manca de temps per dedicar-se a la creació i a l'experimentació, la qual cosa el sumeix en un profund desencís envers el gravat, fins al punt de renunciar temporalment a les classes de gravat que impartia a l'Escola Taller d'Art de Tarragona des de l'any 1967.

L'any 1987, en què per fi es retroba amb les tècniques d'estampació amb actitud renovada i amb voluntat d'experimentació, la medalla és el suport en què troba l'equilibri entre la vessant artesanal i creativa del seu ofici.

Aquesta nova etapa es basa en la divulgació i reivindicació del gravat, i les accions de gravat al carrer seran una de les fórmules per aconseguir els seus objectius. Al principi de 1992 obre un taller de gravat destinat a la recerca en tècniques d'estampació i al final de la dècada es crea el grup Estampa, del qual serà l'ànima.

També en aquesta època realitza tres projectes d'escultura pública de grans dimensions: el *Monument al pescador*, a Salou, l'*Esfinx* de Mas Pellicer i el *Monument a la dona treballadora*, tots dos a Reus.

La trajectòria de Ramon Ferran no s'entendria sense la seva vessant com a docent. Va ser professor de secundària a l'Institut Gaudí de Reus, i als col·legis de La Salle de Reus i Cambrils. Al llarg de 25 anys va ser el professor del Taller de Gravats de l'Escola Taller d'Art de Tarragona, on també va donar classes de dibuix, i en fou director de 1985 fins que es va jubilar, en 1992, i no el podem oblidar, com he assenyalat més amunt, com a promotor de l'Escola Taller d'Art de Reus.

Ramon Ferran practicà la docència amb entusiasme i dedicació; va anar més enllà de transmetre, únicament, coneixement, sempre cercant el desenvolupament lliure dels seus alumnes.

Aquesta és la manera com ell entenia el mestratge, la docència i, al cap i a la fi, la vida, com un intercanvi continu amb els que l'envoltaven, i així és com ens sentim avui dia, hereus dels seus actes i les seves obres.

20 de gener de 2016